

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Pred deželnozborskimi volitvami. — Prolog. — Deželnozborski kandidat na svojo roko. — Regulacija učiteljskih plač v Šleziji. — Regulacija učiteljskih plač na Češkem. — Regulacija učiteljskih plač v Istri. — Regulacija učiteljskih plač v Gornji Avstriji. — Regulacija učiteljskih plač na Koroškem. — Regulacija učiteljskih plač na Moravskem. — Regulacija učiteljskih plač in minister Hartel. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Pred deželnozborskimi volitvami.

II.

Po vojski pride mir; brez vojskovanja
ni zmage; popolnost pa pride po spoznanju
samega sebe. *Angelus.*

Učiteljstvo je postalo zadnji čas zelo važen in krepak političen faktor, s katerim računajo dandanes vse stranke v deželi. Volja in beseda učiteljstva ima na deželno politiko velik vpliv. Posamezne politične stranke so začele resno računati z učiteljstvom ter poslušajo njega mnenje in želje, ker so spoznale, da ima učiteljstvo svojo lastno sodbo in lastno voljo. Samo sladke obljube in prijazne besede dandanes učiteljstva več ne vlečejo. Učitelji se pa tudi popolnoma zavedamo, da smo prevzeli z vplivnejšim političnim stališčem naše tudi večjo odgovornost. Učitelji vemo dobro, kaj smo dolžni ljudskemu blagostanju, zato ne bomo svojega političkega vpliva nikdar uporabljali za brezvestno zapeljavanje ljudstva. Naša misija je in bode, privedi ljudstvo do političkega spoznanja ter ga osvoboditi iz krempljev klerikalnih zapeljivcev. Naše delo velja ljudstvu in naša moč pa svobodni šoli in svobodi ljudstva!

S takimi nazori prešinjani bomo stopili učitelji na volilno polje pri letošnjih deželnozborskih volitvah. Ne bomo se pa bojevali za zmago te ali one stranke, ampak zato, da zmagajo prijatelji nove šole in naprednega učiteljstva! Kogar ne bomo učitelji spoznali kot takega, ne bomo šli zanj v boj in ga tudi volili ne bomo!

Z največjo odločnostjo se bomo pa uprli tisti svojati, ki gradi učiteljstvu „pons asinorum“, in trdi, da je nova šola „prokletstvo za ljudstvo“. Ti ljudje so največji zapeljivci našega ljudstva in največja nesreča za našo deželo, zato jim napovedujemo boj na življenje in smrt. Lahko si predstavljamo, kako bi delali ti ljudje, če bi prišli na krmilo, s šolo in učiteljstvom, saj imajo prav dober uzorec v dunajskem županu in gornjeavstrijskem deželnem glavarju. Geslo teh ljudi je: smrt novi šoli in učiteljstvu, zatorej: učiteljstvo, pozor pred njimi! Če pride ta družba na krmilo, potem je zboljšanje učiteljskih plač pokopano na veke.

Pri letošnjih volitvah se bo bil načelen in odločilen boj med lučjo in temo, med napredkom in nazadnjaštvom. Če zmaga napredna misel, potem smemo trdno upati, da pride zopet mir v deželo in da se nova šola ne bo nikdar več tako grdo napadala, kakor se je zadnja leta. Če vržemo ob

Prolog.

Zložil in govoril pri abiturijentski veselici slovenskih in hrvaških učiteljskihnikov dne 17. malega srpana **Zmagoslav Jamšek.**

Naš dan je tu — —
Prišel na lahkkih krilih je,
ko sen mladostni . . .

Sanjali davno že o tebi smo,
življenja dan —!
Pa sanje bile lepše so,
kot zdi se mi resnica . . .

Ta ocean, ta ocean sveta
kipi, in žrela — temna, grobna —
— grobove zgodnje dušam našim je odprl . . .

Kóliko, o svet, zadušil že
tovarišev si naših, ko moč si
iz srea, iz kosti, mesa jim izsesal . . .

Da, kratka bila šola naša je —
a nas učili so aposteli,
možje, ki videli grobove naše so

pred nami — in vidimo je tudi mi!
Po dolgih, trudnih letih dela
ne bo ovil nam čela venec lavorjev,
pač pa nam svet bo dušo otroval
s strupeno kupo nehvaležnosti . . .

To pravda stara je —
in stan je vaje naš te pravde stare —
— podplat je koža čez in čez postala . . .
O, znana Vam povest je bridka naša,
gospoda slavna!
Z železno silo nas mori resnica,
in upi plapolajo le kot majhne lučke
v mladostnoživih naših dušah,
ko plapolajo lučke majhne
o polnoči v močvirju . . .

A, upamo, še upamo!

*

Na svodu se žari stoletje 20.,
obdano z upi zlatimi . . .
In vstajajo preroki — prerokujejo:
to vek je delavčev, to vek je kruha . . .!

tla pri bodočih volitvah zgoraj omenjene ljudske zapeljivce, potem bo zopet zavladala prepotrebna sloga in harmonija med učiteljem in duhovnikom. Z roko v roki bosta potem zopet lahko uspešno delovala za duševno in gmotno blagostanje našega revnega in zatiranega naroda.

Kelber piše: „Učitelj sadi, zaliva pa duhovnik, saditi in zalivati je potreba. Ako nihče ne sadi, ni treba zalivati, cvet pa usahne, ako ga nihče ne zaliva. Kdor sadi, izpolnjuje svojo dolžnost, pa brez plačila ne bo, kdor zaliva; vsak prejme svoje plačilo. Kdor več dela, prejme več, vsak pa naj bode, kar je!“

Naš boj ne velja naši sv. veri, kakor se naše ljudstvo namenoma slepi, ne cerkvi in ne č. duhovskemu stanu, naš boj je naperjen le proti tistim ljudem, ki zlorabljajo cerkev in vero v dosego svojih sebičnih namenov.

Čujemo jih pa že: saj je tudi naša želja, da bi vladala sloga med duhovskim in učiteljskim stanom. Seveda, ta sloga pa obstoji v tem, da bi bil duhovnik gospod, učitelj pa sluga. Take sloge pa učitelji ne maramo; mi zahtevamo enakovrnost obeh stanov. Kedar se to zgodi, bomo pa skupaj. V ta namen je pa treba najprej odstraniti iz vodstva klerikalne stranke ljudi Šušteršič-Šiška-Krekovega kalibra ter jih nadomestiti s trezno in pametno mislečimi možmi, kakor so n. pr. pl. Detela, Povše, Jelovšek, Pakiž, Modic itd.

Dalje.

Komur je res mar za slogo med učiteljem in duhovnikom, ne sme izdajati takih pastirskih listov, kakeršen se je bral letos po cerkvah ljubljanske škofije, ki se glasi glede šole in učiteljstva tako-le:

„Ponavljja se posebno pogostokrat zahteva, da šola ne sme biti odvisna od duhovniške oblasti, hvalijo se sedanje šolske postavbe prav zato, ker sedaj duhovnik v šoli samo eno ali dve uri na teden veronauk poučuje in vodi razne pobožnosti, drugega pa nima nič opraviti. In vendar bi morali vi, ki otroke v šole pošiljate, biti prepričani, da se ne bodo otroci nič krivega naučili. To je pa le mogoče, ako cerkev po svojih duhovnikih more paziti, kaj se po šolah uči, kakošne so šolske knjige, kako se vzgaja, kako učitelji žive. Gornja zahteva je popolno napačna in zoper cerkvene pravice in od cerkve že davno obsojena.“

In naša duša plapolala ob njihovih besedah
v oči jim gleda, koprni,
gospoda — koprni . . .

V svet kliče nas oblast!

Gospoda slavna, pred vami zbrana tu stoji
učiteljev slovanskih četa mlada,
ta upa, koprni . . .

In Vas, gospoda slavna prosi,
da vsaj dela sinovi ga poznali bi —
— učitelja-boritelja . . .!

Velik mi zgradili smo si žrtvenik,
in sadja mladega že zdaj prinesli smo,
da ga darujemo . . .

Bodočnost naša bodi pa polje bogato,
ki vsako leto sad stoter naj obrodi!
To hočemo!

In v svojem delu vedno zbrani,
ostati hočemo ob Vaši strani —

Slovani!!

Taki pastirski listi slogo med učitelji in duhovniki kar naravnost izpodkopujejo. Dobra volja za slogo in edinost mora priti od duhovske strani; na strani učiteljstva jo je dovolj. Seveda, dokler bo pa imel pri naših duhovnikih prvo besedo mož, ki pravi, da je nova šola prokletstvo za ljudstvo, toliko časa niti misliti ni, da bi prišla dobra volja za slogo od duhovske strani; zato je pa sveta dolžnost vsega učiteljstva, da pri prihodnjih deželnozborskih volitvah kar najodločneje nastopi proti kandidatom te vrste.

Taki pastirski listi, kakoršen je gornji, učiteljstvo naravnost izživljajo, in ni čuda, če nam tuintam zavre kri. Kdor ljubi slogo in mir, izdaje pastirske liste, kakoršen je ta-le:

„Prvo podlago k naravno-verski omiki mora ljudska šola pokladati, in moja iskrena želja je, da bi Vi, častiti sodelalci v vinogradu Gospodovem, v vsej pomenljivosti razmere spoznali, v katerih se do nje nahajate. Ni res, da bi bila ljudska šola ločena od cerkve; krščanskemu nauku je častni prostor pri šolski uredbi odločen in ravno ta poduk cerkvi sami spada vsled njenega poslanstva. Katehet, kot zastopnik cerkve, tudi duhovne vaje vodi; oba, katehet in učitelj, si v krščanski zastopnosti drug drugemu pomagata pri svetem delu naravno-verske odreje. Cerkev nima samo prav, ampak tudi najsvetejša dolžnost je njena, da se pravice jej podeljenih poslužuje in tako pride do zaželenega vpliva. Ona ne more drugače, da male h Kristusu, Božjemu prijatelju otrok, vodi in ljubezen do njega v njihova mlada mehka srca vsaja.“

„Cerkve je pa po šolski postavi naše kronovine še drugačno z ljudsko šolo tesno zvezana in združena. V deželnem šolskem svetu jo zastopata dva uda duhovskega stanu, ki ju cesar na predlog škofov imenuje; tudi v vsakem okrajnem šolskem svetu ima svojega od škofa imenovanega zastopnika; konečno pa je vsak samostojen duhovni pastir sam ob sebi že ud krajnega šolskega sveta; v mnogih, znabiti v večini šol na deželi, je on tudi krajni šolski nadzornik. Naše stanje je tedaj tako, da v administrativnem, kakor tudi v didaktično-pedagogičnem obziru pri šoli veliko premoremo. Sami torej sodite, ko bi se mi pravice, ki nam toliko vpliva zagotavljajo, posluževati ne hoteli?“

„Nikakor bi se ne moglo reči, da duhoven varuje vpliv do šole, če šoli hrbet obrača, ali pa n. pr. ponudenega krajnega šolskega nadzorništva se brani.“

„Častiti bratje! Če ste samostojni duhovni pastirji v fari, boste kot udje krajnega šolskega sveta duša njegova, ako boste le z nebeško ljubeznijo v srečo v njem delovali; kot spoštovani duhovni ne boste samo tega dosegli, da se bo šola pridno obiskovala, temuč vpliv boste tudi do učnega reda zadobili in tako mnogo pripomogli k dobremu uspehu. Če ste katehetje, morete najbogatejši blagoslov krog sebe razlijevati. V tem poklicu je Vaša prva naloga pač ta, da oko malih k večnemu Očetu, k Stvarniku in Odrešeniku obračate in v srečo ono ljubečo pokorščino zasajate, ki tudi potem še ostane, ko je meso in kri bitko občutila. Vaša skrb naj bo, s svetnim učiteljem v dobri zastopnosti ostati in z učnimi predmeti, ki njemu spadajo, se seznaniti. Večkrat bo treba nadomestovati, če je služba njegova izpraznjena, poduk popolnoma prevzeti; v krajih pa, kjer urejene šole ni, šolo za silo napraviti. Od nekdanj so bili duhovni pastirji prvi odgojitelji ljudstva. Upam, da bo ravno ljubezen do predragega naroda našega Vas gnala, da tudi v prihodnje zvesti ostanete temu svojemu poklicu.“

Jih že vidimo, kako se jim gubanči čelo, češ, liberalni učitelji nam ne bodo pisali pastirskih listov. To je res, da ne!

Saj tudi tega ni spisal in izdal liberalen učitelj, ampak slovenski škof, mož blagega spomina, nepozabni dr. Janez Zlatoust Pogačar, l. 1875. ob svojem nastopu.

Kdo ima prav? Ali dr. Bonaventura Jeglič ali dr. Zlatoust Pogačar? Eden vzdiguje duhovnike in ljudstvo proti novi šoli in učiteljstvu, drugi pa deluje za mir, spravo in skupno delovanje duhovnikov z učiteljstvom. Nikakor pa ne zvrčamo vse krivde na našega sedanjega škofa, saj je znano, da ga je samo srce in dobrota; krivi vsemu zlu so zgoraj omenjeni ljudski zapeljivci, ki bi radi gospodovali v prihodnji deželni zbornici. Da se pa to zlo, ki je krivo vsi naši neslogi, zaduši, moramo skrbeti pri bodočih deželnozborskih volitvah; zato: **Vsi na krov!**

Deželnozborski kandidat na svojo roko.

Ravnatelj meščanske šole v Krškem, g. Ivan Lapajne, deluje že dolgo vrsto let po slovenski domovini na raznih poljih v ljudsko blaginjo. Znan je kot dober šolnik in pisatelj, urednik minulih šolskih in drugih listov, govornik in poročevalec na učiteljskih shodih, ustanovitelj, reformator in revizor mnogoštevilnih hranilnic in posojilnic i. t. d. G. Lapajne je tedaj mnogostranski talent. Vemo pa tudi, da vselej ne zadene prave strune, ki bi bila v korist našemu stanu. Na napačno struno je udaril tudi zdaj, ker je v sedanjih razmerah, ko se bije načelen boj med napredkom in nazadnjaštvom, nastopil kot kandidat na svojo roko. Nismo vedeli, da je toliko zaostal v razmotrivanju načelnih nasprotstev naših političnih strank in bojev, da si upa nastopiti na svojo pest, z nekakega vzvišene stališča nad strankami kot deželnozborski kandidat. Začutil je kar naenkrat v sebi moč in veljavo, ki je potrebna onemu, ki bi hotel pomiriti tako hud strankarski boj, kot se bije na Kranjskem. Zato se nam je zdelo, ko smo brali Lapajnetov volilni oklic, da je g. Lapajne prespal zadnje desetletje našega političnega življenja. Nastopili so že drugi možje, ki so hoteli osnovati nekako srednjo stanko, ki bi pretakala neškodljivo sladko vodo po svojih listih, a so se streznili že po prvih ponesrečenih poskusih, ker so izprevideli, da se načelni boj pri nas mora izbojevati, naj bo tu zmaga ali tam. Česar ni bilo mogoče doseči tem možem, naj se posreči g. Iv. Lapajnetu?

Kje hoče iskati g. Lapajne zaslonbo pri izvrševanju svojih naklepov? Pri klerikalni stranki? — Tam ne najde niti enega glasu! Pri narodno napredni stranki? Morebiti najde kakega nerazsodnega in omahljivega kalina, ki se vsede na njegove limanice. Ali ga bo volilo in delalo zanj učiteljstvo? Ne, ker predobro vé, da bi v sedanjih razmerah kopalo jamo samo sebi in lahkomišelnosti pehalo od sebe priznane prijatelje šolstva in učiteljstva. Prihodnji deželni zbor bo gotovo imel sklepati o naših težnjah. Če bomo kaj dosegli, dosegli bomo le s pomočjo naših prijateljev, ki so v taboru narodno napredne stranke. Poslanec — učitelj divjak nam ne bode ničesar pribojeval, ker ne bode imel zaslonbe pri nobeni stranki in bi igral v deželnem zboru najžalostnejšo vlogo. Zato Vas pozivljamo, cenjeni tovariši, da delujete vsi in povsod z vsemi močmi in z vsemi dopustnimi sredstvi za kandidate, ki jih bo priporočal v sporazumljenju volilcev v izvolitev osrednji volilni odbor narodno napredne stranke, v katerem imajo tudi učitelji besedo. Kakor bi radi videli, da bi imeli učitelji nekaj svojih zastopnikov v deželnem zboru, vendar v

sedanjih zmedenih in napetih razmerah najtopleje polagamo na sree tovarišem krško-novomeškega volilnega okraja, kjer se bo šlo za vsak posamezen glas, da naj ne poslušajo kandidata na svojo roko, g. L. Lapajnetu, ker bi bilo to — povdarjamo zopet: pod sedanjimi razmerami — v neizmerno škodo našim interesom. Poslušajmo g. ravnatelja, iz katerih nagibov kandiduje, čujmo njegov program, oziroma manifest:

„Deželnozborske volitve so na Kranjskem razpisane, za kmetske občine na 12. sept., za mesta na 19. sept., kar dela čistim rodoljubom skrbi, da se ne bi vršile tako pohujšljivo kakor lani državnozborske. Radi tega se bodo v krškem okraju potrudili nekateri domoljubi, da ne bi se volilci letos zavzemali ne za klerikalne, ne za liberalne kandidate; kajti prišli so ti domoljubi do prepričanja, da je na eni strani časopisje liberalne stranke na Kranjskem in Goriškem preveč pohujšljivo, na drugi strani pa razodeva časopisje klerikalne stranke preveč sovraštva do svojih sobratov v liberalnem taboru. Zadnji čas je torej, da začno volilci posredovati med tema strankama, kateri sta že radi tega premalo domoljubni, ker imata brata za neprijatelja.“

G. Lapajne se gotovo nadeja, da ga bo podpiralo učiteljstvo, da bo nekak učiteljski kandidat, vendar se v vsem svojem volilnem oklicu niti z besedico ne dotakne šole in učiteljstva. Celo naša stara sovražnica, klerikalna stranka, ki ima sicer za učiteljstvo samo oslovsko kopito in oslovski most, nas vabi sedaj z milo donečimi glasovi v svoj tabor, a kandidat-učitelj je prezrl popolnoma učiteljski program! Mora že vedeti zakaj. G. Lapajnetu smo dobri prijatelji in tovariši, a najhujši nasprotniki njegovi kandidaturi na podlagi objavljenega programa, ker bi podpiranje take kandidature kazalo našo nerazsodnost, da ne rečemo lahkomišelnost. Upamo in pričakujemo prav zanesljivo, da g. ravnatelj prav zaradi interesov učiteljskega stanu odstopi od kandidature ter zastavi raje svoj vpliv za kandidata, katerega so volilci sami proglasili in kateri je znan prijatelj nove šole in naprednega učiteljstva. Glede na vse to se popolnoma strinjamo s pozivom, ki ga je izdal osrednji volilni odbor narodno napredne stranke, ki se glasi:

„Po Dolenjskem ponuja se blag (!) domoljub, kakor se sam imenuje, za poslanca. On hoče, kakor sam pravi, stranke sprijazniti in hoče naloviti nekoliko kalinov obeh strank. Da se ne bodo dali naši volilci premotiti, naznanjamo jim, da bode napredna stranka dogovorno z najveljavnejšimi možmi iz obeh teh političnih okrajev, za ta okraj postavila svojega kandidata. Volilci zvedeli bodo pravočasno njegovo ime, naj se torej nikakor ne dajo premotiti in naj se ne vežejo na noben način. Kdor ni z nami, je proti nam! Ljubši nam je odkrit nasprotnik, kakor pa neka mlačna tekočina, ki ni ne krop, ne voda.“

Zato vam še enkrat kličemo, tovariši, na delo in na dan volitve vsi na volišče za kandidate, ki so priznani prijatelji nove šole in naprednega učiteljstva, ker imajo v narodno-napredni stranki podporo in zaslonbo!

Regulacija učiteljskih plač v Šleziji.

Dan 17. julija je bil za šlezko učiteljstvo časten dan. Ta dan je bil v šlezkem deželnem zboru sprejet načrt zakona zaboljšanje gmotnega stanja ljudskega učiteljstva. Skoraj deset let se je bojevalo šlezko učiteljstvo za doseg tega namena. Čestokrat so nastali v tem boju prav resni konflikti

med učiteljstvom na jedni strani in med posameznimi poslanci, političnimi strankami in vlado na drugi strani. Napredno, svobodnomiselno šlezko učiteljstvo, kojega glasilo je „Schlesisches Schulblatt“, in katero je bilo v tem boju parkrat konfiskovano, se ni vdalo vsem pritiskom in grožnjam, ampak je dosledno in vstrajno hodilo svojo pot naprej. Že par načrtov je bilo predloženih od strani deželne odbora in posameznih poslancev, a noben teh načrtov ni mogel dobiti večine v deželnem zboru, ker se je učiteljstvo z največjo silo uprlo predlaganim načrtom, in sicer zato, ker bi bilo s tem učiteljstvu le malo pomagano, tako nekako, kakor je pomagano kranjskemu učiteljstvu z novim šolskim zakonom, kateri je že po dveh letih pokazal, da je potreben korenite izpremembe. Šlezko učiteljstvo je vedno poudarjalo: rajše nič, kakor polovičarsko izboljšanje. Ko bi bili kranjski učitelji bolj vztrajni in pogumni, bi bili gotovo tudi več dosegli, čeprav bi morali še par let čakati. S svojo pohlevnostjo smo pa priborili samo status brez izdatnega zboljšanja gmotnega stanja. Poglejmo, koliko je doseglo šlezko učiteljstvo, in primerjajmo te dohodke z dohodki kranjskega učiteljstva. Po novem zakonu se razdele plače šlezkega ljudskega učiteljstva v štiri plačilne razrede, in sicer po 2000 K, 1800 K, 1600 K in 1400 K. Plače kranjskega učiteljstva so pa: 1600 K, 1400 K, 1200 K in 1000 K. Torej za 400 K razlike v vsakem razredu. Pa to še ni edina razlika. Še večji nedostatek kranjskega šolskega zakona se kaže v odmerjenju odstotkov v posameznih plačilnih razredih. V Šleziji pride v prvi plačilni razred 20% vsega učiteljstva, v drugi plačilni razred 30%, v tretji 30% in v četrti pa 20%. Pri nas pa: v prvi plačilni razred borih 10%, v drugi 15%, v tretji 30% in v četrti plačilni razred pa 45%! Začasno nastavljeno učiteljstvo z zrelostnim izpričevalom dobi v Šleziji po novem zakonu adjutum 900 K, pri nas pa le 800 K. Takoj po prebitem izpitu učne usposobljenosti dobi vsak učitelj v Šleziji 1200 K, pri nas ima pa do stalnega nameščenja, katero se zavleče večkrat po več let, vedno še golih 800 kron! Tri leta po prebitem izpitu učne usposobljenosti se uvrsti šlezki učitelj v status, pri nas pa po stalnem nameščenju. Petletnine, katere se štejejo v Šleziji od dne prebitega izpita učne usposobljenosti, pri nas pa šele od dne stalnega nameščenja, znašajo tam 10% od tačasne plače, t. j. 140, oziroma 160, 180 in 200 K, pri nas pa samo 80 K! Funkcijske doklade znašajo v Šleziji za enorazredničarje 150 K (pri nas 60 K); za dvo- in trirazredniške voditelje po 250 K (pri nas pa 100 K, oziroma 150 K), za voditelje štirirazrednic 400 K (pri nas 200 K), za voditelje pet- in večrazrednic 600 K (pri nas pa samo 200 K), četudi ima šola šest paralelnih razredov, kakor jih imata n. pr. I. in II. mestna šola v Ljubljani. Za vsak paralelni razred dobi v Šleziji po novem zakonu vsak voditelj po 50 K remuneracije, pri nas pa nič! Vsak učitelj dobi v Šleziji primerno naturalno stanovanje, ali če tega ni, pa stanarino, in sicer: nadučitelj pet- in večrazrednih šol 300—600 K, kakor so že krajevne razmere; vsak učitelj 100—500 K, tudi oziraje se na krajevne razmere. Na kranjskem imajo pa samo voditelji pravico do naturalnega stanovanja, oziroma do stanarine 100 K, le pri ljubljanskem učiteljstvu je v tem oziru zaradi velike draginje stanovanj mala, pa prav mala izjema. Končno omenimo še, da vse to velja v Šleziji tudi za učiteljice, pri nas se pa dela izjema. To v predvideni bodoči našim poslancem in drugim merodajnim krogom, zakaj letos pridemo učitelji zopet z obširno prošnjo pred deželni zbor.

Regulacija učiteljskih plač na Češkem.

Izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja je že nekaj let stalna točka dnevnega reda vseh deželnih zborov avstrijskih, in kolikor bolj zavedno, jedino, delavno in agilno je učiteljstvo posameznih kronovin, toliko več doseže od svojih deželnih zborov. Vse to kaže, da se vprašanje o izboljšanju gmotnega stanja ljudskega učiteljstva toliko časa ne bo dalo spraviti z dnevnega reda naših deželnih zborov, da se končno tako ne uredi, da bodo plače ljudskega učiteljstva jednake plačam državnih uradnikov zadnjih treh, oziroma štirih činovnih razredov. Najbliže temu cilju je dosedaj dospelo šlesko učiteljstvo. Mimogrede bodi omenjeno, da ima veliko zaslugo za to uredbo učiteljskih plač šleskega učiteljstva, katero je po veliki večini liberalno, napredno in svobodnomiselno, kardinal dr. Kropp, kateri je — kakor piše „Schlesisches Schulblatt“ — s svojim blagohotnim stališčem nasproti učiteljstvu dal lep izgled, da storita učitelj in duhovnik, ako obadva razumeta prevažno nalogo vzgoje njima izročene mladine, lahko mnogo koristnega za blagor človeštva in v blagor države. Kardinal dr. Kopp je glasoval tudi za to, da se učitelj zbog svoje vzvišene službe ne sme ukvarjati s cerkovniško službo, dočim je pa hotel gornjeavstrijski deželni glavar Ebenhoch s svojim načrtom za regulacijo učiteljskih plač obesiti učiteljstvu zopet mežnarski strik za vrat! In ta mož je vzor tudi naših klerikalcev, kateri bi videli poleg sebe tudi mnogo raje nekdanjega učitelja-mežnarja z upognjenim hrbtiščem, kakor pa današnjega naprednega, samozavestnega učitelja. Seveda, se je ta Ebenhochov načrt izjalovil, ker se mu je vse učiteljstvo z največjo odločnostjo uprlo. S tem je, seveda, pokopano za letos tudi izboljšanje gmotnega stanja gornjeavstrijskega učiteljstva. In prav je tako. Saj bi bilo z Ebenhochovim načrtom bore malo pomagano, in boljše je stradati še nadalje, kakor pa postati zopet mežnar. Bo pa za to svoječasna reakcija tem večja. Predno preidemo k regulaciji učiteljskih plač na Češkem, omenjamo še, da se je tudi dolnjeavstrijski deželni zbor baval letos z izboljšanjem učiteljskega gmotnega stanja, in sicer s pokojninami. Pokojninski zakon dolnjeavstrijskega učiteljstva je posnet po kranjskem učiteljskem zakonu, vendar je boljši kakor naš. Kakor koroškemu učiteljstvu, tako se bo uštevalo tudi dolnjeavstrijskemu učiteljstvu v pokojnino dve leti začasnega službovanja pred izpitom učne usposobljenosti. In to je tudi pravično! Poleg tega priboljška se bo uštevalo dolnjeavstrijskemu učiteljstvu tudi polovica stanarine v pokojnino. V tem oziru bo treba kranjski učiteljski pokojninski zakon popraviti.

Zdaj pa preidemo k regulaciji učiteljskih plač na Češkem, ki se je vršila v češkem deželnem zboru dne 5. julija. Seveda, tudi s to regulacijo to vprašanje še ni končno rešeno, vendar bo začasno učiteljstvu precej pomagano. Klerikalci in fevdalci bi bili pa še to radi zavlekli, ko bi se jim ne bili uprli češki in nemški naprednjaki. Posebno velikih zaslug so si pridobili učitelji-poslanci. Tu se zopet vidi, kako na slabem smo slovenski učitelji, ker nimamo svojega zastopnika v deželnem zboru! Bomo videli, kako bo letos?

Določbe novega zakona za izboljšanje plač češkega učiteljstva so te-le:

1. Dosedanji učitelji postanejo učitelji I. vrste in dosedanji podučitelji pa učitelji II. vrste; podučiteljska mesta se torej odpravijo.

2. Učitelji II. vrste z zrelostnim izpričevalom dobe na leto 900 K remuneracije; učitelji z izpričevalom učne uspo-

sobljenosti, če provizorično ali definitivno, dobe 1200 K, učitelji I. vrste 1600 K, meščanski učitelji pa 2000 K plače na leto. (V Šleziji bodo pa dobivali meščanski učitelji po 2400 K in 2200 K.) Po 10letnem neprestanem službovanju, po izpitu učne usposobljenosti postanejo učitelji II. vrste učitelji I. vrste.

3. Stalno nameščeni učitelji dobodo od dneva učne usposobljenosti šest kvinkvenij po 200 K, meščanski učitelj pa po 250 K.

4. Funkcijske doklade: jedno- in dvorazrednice 200 K, trirazrednice 250 K, štirirazrednice 300 K, petrazrednice 400 K, ravnatelji meščanskih šol 400—600 K.

5. Stanarina: V krajih do 2000 prebivalcev 200 K, do 4000 prebivalcev 300 K, do 10.000 prebivalcev 400 K, predkraji Prage in večja kopališča, potem Košir, Vršovice, Pankrac, Nusle, Skornian, Fischern, Bodenbach, Tešin in v vseh krajih z nad 10.000 prebivalci 600 K, za Prago 800 K.

6. Aktivitetne doklade: V krajih z 8000 do 16.000 prebivalcev 15%, do 30.000 prebivalcev 20%, predkraji Prage itd. in kraji z nad 30.000 prebivalcev 30% in Praga 40% temeljne plače.

7. Pomožni učitelji dobe 70% temeljne plače učitelja II. razreda.

8. Učiteljice ženskih ročnih del na meščanskih in ljudskih šolah 1000 K, samo na ljudskih šolah 900 K plače.

9. pokojninski zakon je skoraj popolnoma enak našemu.

10. Od 1. januarja 1901 (sega nazaj) do uresničenja novega zakona dobe meščanski učitelji sedanjega IV. in ljudski učitelji sedanjega V. in IV. plač. razreda provizorično povišanje plače na 1600 K, oziroma 1200 K, dotični podučitelji z učno usposobljenostjo ali brez te 900 K.

11. Višje temeljne plače postanejo pravomočne dne 1. januarja 1903, povišani poviški plače pa dne 1. januarja 1904. l.

12. V ta namen večja potrebsčina znaša 11 milijonov kron.

Dasi ta regulacija še ni popolna, vendar tudi na tem uspehu od srca čestitamo vrlemu in naprednemu češkemu učiteljstvu! Zrno do zrna!

Regulacija učiteljskih plač v Istri.

Dne 2. avgusta je deželni zbor istrski vsprejel načrt zakona za uravnanje pravnih razmer učiteljev na javnih ljudskih šolah. „Edinost“ piše: Nadejajmo se, da je s tem ta stari grešnik vsaj do neke mere poravnal vnebopijočo krivico, ta škandal, ki je bil deželi ne le v veliko sramoto, ampak tudi neizmerno škodo, ker jo je oviral v razvoju na polju, kjer si narodi nabirajo glavno sredstvo za svoj napredek — na polju izobražbe. — Manjšina je stavila razne nasvete, ki so se jej zdeli primerni, za spremembo oziroma popolnjenje nekaterih določeb. Ti predlogi so bili seveda odklonjeni, kakor se sploh odklanja vse, kar prihaja od strani manjšine. Ne vprašuje se, je-li dobro, je-li slabo? Niti okolnost, da vprašanje, ki je v razpravi, nima nikakega razmerja do političnih in narodnih bojov, ne nahaja poštevanja. Kolika kvar izhaja iz tega za javne interese v pokrajini — tega menda ne treba razlagati. Ali stojmo — danes nismo mislili na to, da bi rekrimirali, ker so bili v vprašanju urejenja pravnih razmer ljudskih učiteljev vsi predlogi manjšine odklonjeni. Že pride prilika, ko bomo primerjali zakon, kakor je bil vsprejet, z

zakonom, kakoršen bi bil, ako bi bili vsprejeli predloge in nasvete manjšine. Za danes naj le načrtamo tu te nasvete in predloge. Manjšina je predlagala in nasvetovala:

§ 11. Okrajna šolska oblast ima priobčiti duplikat te izkaznice (tabele) krajnemu šolskemu svetu s pozivom, da jo naprej predloži menenju krajnega šolskega sveta, a za tem da jej priobči v roku 14 dnij — pod izogibom zgube pravice za samo ta slučaj — zakoniti predlog terne, ali, v slučaju, da ne bi bilo trojice usposobljenih prositeljev, v obče predlog občinskega zastopa v dvostrokem eksemplaru. Čim je minul dotični rok, predloži okrajna šolska oblast deželnemu odboru v dvojnem eksemplaru izkaznico prositeljev, skupno z vsemi prošnjami in priložki, popravki in morebitnim zakonitim predlogom, v dvojnem eksemplaru občinskega zastopstva.

§ 12. Deželni odbor vrši pravo prezentacije na učiteljska mesta na javnih ljudskih in meščanskih učilnicah v okvirju zakonitega predloga občinskega zastopstva.

§ 18. Z imenovanjem stalnim učiteljem ali učiteljico, predvidjenima s spričevalom usposobljenja za učiteljevanje, je združena pravica do uživanja mirovine in drugih zakonitih ugodnosti. V to imenovani ne sme biti od strani deželne šolske oblasti premeščen na drugo šolo, nego le vsled lastne prošnje ali pa predpisanim disciplinarnim potom.

§ 23. Letna plača učiteljev in učiteljic na javnih ljudskih učilnicah se določa v znesku 1200 K, plačljivih, čim je dotičnik dosegel spričevalo usposobljenja.

Učitelji in učiteljice javnih šol v Pulju dobivajo osebno letno doplačilo 200 K, katere je uračunati v mirovino.

Namestni učitelji in učiteljice, predvidjeni s spričevalom zrelosti, dobivajo letno plačo 900 K.

§ 25. Plača učiteljev in učiteljic meščanskih šol znaša 1600 K.

§ 27. Učitelji in učiteljice, predvidjeni s spričevalom usposobljenja za poučevanje, dobivajo — brez razlike, ali so imenovani definitivno, ali provizorično — doplačilo po petih letih službovanja, vršivšega se nepretržno in dobrim uspehom, na javnih ljudskih šolah, v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru! To plačilo se bo odmerjalo za učitelje in učiteljice na javnih ljudskih šolah v znesku 150 letnih K, a za učitelje in učiteljice na odstoječih, odpravljenih, in onih meščanskih šolah, ki se imajo ustanoviti v bodoče, s pet od sto na letno plačo 1600 K.

Pod istimi pogoji pripada učiteljem in učiteljicam isto doplačilo za vsako sledečo petletnico, ali samo do vštetega tridesetega leta službovanja.

Za določanje in izplačevanje vsakega petletnega doplačila je vračunati doba od početka službovanja, brez ozira, da-li je bilo kako petletno doplačilo začasno odrečeno ali zaustavljeno.

Pravica za odmerjenje doplačila pripada deželni šolski oblasti, katera ima tudi odločit — ako bi se uspeh istega jednega petletnega dovršenega službovanja ne imel priznati polnjnjim — da-li je in za koliko časa zaustaviti odmerjanje in izplačevanje dotičnega petletnega doplačila.

§ 28. Ravnatelju ali ravnateljici meščanske osemrazredne šole pripada za opravljanje te službe nagrada letnih 600 K, onim lastne meščanske šole letnih 500 K.

Vsakemu učitelju-voditelju ali učiteljici-voditeljici javne ljudske šole pripada za opravljanje te službe nagrada 100 K za vsaki razred, katera nagrada pa v svoji celoti ne sme prekoračiti zneska 300 letnih kron.

§ 29. Vse učiteljsko osebje ima pravico do dostojnega stanovanja, a v pomanjkanju istega do primerne odškodnine po nastopnih določilih:

Ravnatelj meščanske šole ali upravitelj javne ljudske učilnice ima pravico do stanovanja, sestojčega iz najmanj treh sob s potrebnimi stranskimi prostori, ki mu imajo biti odkazani v šolskem poslopju.

V pomanjkanju stanovanja v naravi ima pravico do letne odškodnine 700 K v mestu Pulju, 500 K v mestih Koper, Poreč, Pazin in Volosko ter v zdraviliščih Opatija, Lovran in Mali Lošinj, a 300 K v ostalih šolskih občinah.

Ako v sedaj obstoječih šolskih poslopih ne bi bili na razpolago več nego dve sobi, dobival bo za tretjo sobo, ki manjka, primerno odškodnino v denarju.

Tudi ostalemu učiteljskemu osebju naj bo odkazano stanovanje v naravi, a ob pomanjkanju istega bo imelo pravico do letne odškodnine.

Ta odškodnina se določa na letnih 600 K v mestu Pulju; 400 K v mestih Koper, Poreč, Volosko ter v zdraviliščih Opatija, Lovran in Mali Lošinj, a 300 K v ostalih šolskih občinah.

Navedena določila veljajo tudi za žensko učiteljsko osebje meščanskih in ljudskih šol.

§ 30. Namestni učitelji in učiteljice, ako ne bi mogli imeti primerne stanovanja v naravi, dobivali bodo v ime odškodnine v Pulju 250 K, v mestih Koper, Poreč, Pazin in Volosko ter v zdraviliščih Opatija, Lovran in Mali Lošinj 200 K, a v ostalih šolskih občinah 150 K.

Spore glede stanovanja v naravi ali odškodnino za stanovanje rešuje v vsakem slučaju deželna šolska oblast.

Člen II. Doplačila stanovanja, odmerjena, dokler ne stopi v veljavo ta zakon, se ne spreminjajo, dočim se doplačila, ki dozore in ki se nakažejo postopno, imajo odmerjati po teh določilih. Doplačila službovanja, dozorela poprej, nego li stopi ta zakon v veljavo, odmerjala in nakazovala se bodo po določilih prej veljavnega zakona.

Člen III. Plače, ki jih sedaj vlečejo učitelji in učiteljice, ako so slučajno večje, nego te določene v tem zakonu, se ne spremene.

Regulacija učiteljskih plač v Gornji Avstriji.

Ebenhoehov načrt, ki ga je predložil deželni odbor, določa, da se razdeli vse učno osebje v pet kategorij in sicer: prva kategorija: ravnatelji meščanskih šol z 2400 K plače, pet petletnic po 200 K; funkcijska doklada 200 K, če je pa meščanska šola združena z ljudsko šolo ali sta dve meščanski šoli pod enim vodstvom, 400 K, dalje letna remuneracija 200 K, ako ima meščanska šola tri ali več sistemizovanih vspešnih razredov, to pa le v slučaju, ako nima ravnatelj že 400 K funkcijske doklade. Druga kategorija: meščanski učitelji in meščanske učiteljice z 1800 K plače in pet petletnic po 200 K. Tretja kategorija: nadučitelji, učitelji in učiteljice na javnih občnih ljudskih šolah s 1400 K plače, pet petletnic po 200 K, funkcijska doklada voditeljev in nadučiteljev (ne oziraje se na število razredov) 200 K. Četrta kategorija: podučitelji in podučiteljice na javnih občnih ljudskih šolah z 1100 K plače in pet petletnic po 100 K. Peta kategorija: učiteljice ženskih ročnih del na meščanskih šolah 800 K plače in štiri petletnice po 50 K.

Stanarina v vseh petih kategorijah, stalno ali začasno nastavljenega učnega osebja znaša v krajih, ki imajo nad 10.000 prebivalcev in v zdraviliščih 35%, v krajih z več ko 5000 do 10.000 prebivalcev 25%, v krajih z več ko 2000 do 5000 prebivalcev 20% in v krajih z 2000 ali manj prebivalcev 15% temeljne plače. Učiteljice so izključene od šolskega vodstva. Pokojninski zakon je podoben kranjskemu, le z ozirom na vdove in sirote je naš boljši.

Zoper ta načrt se je uprlo vse napredno učiteljstvo in ljudstvo gornjeavstrijsko. Zaradi teh protestov so bile na povabilo vlade konference odposlancev levice in desnice v svrhu kompromisa. Klerikaleci se niso hoteli vdati zahtevam manjšine, zato je predložila levica pod vodstvom naprednega in svobodomiselnega poslanca dr. Jägra svoj poseben načrt za regulacijo učiteljskih plač.

Načrt dr. Jägra se razlikuje v naslednjih točkah od klerikalnega predloga:

1. Razdelitev vsega učnega osebja v štiri kategorije in sicer: a) ravnatelji meščanskih šol, b) meščanski učitelji in učiteljice, c) ljudski nadučitelji in učitelji (učiteljice), d) učiteljice ženskih ročnih del na deklških meščanskih šolah.

2. Plača učiteljstva tretje kategorije znaša 1400 K. Funkcijske doklade na eno- in dvorazrednicah 200 K, na tri- in štirirazrednicah 300 K, na pet- in večrazrednicah 400 K.

3. Sedem službenostarostnih doklad po 200 K.

4. Prosto stanovanje ali pa stanarina, ki znaša z ozirom na število prebivalcev dotičnega kraja 20—35% temeljne plače.

Regulacija učiteljskih plač na Koroškem.

Poslanec dr. Steinwender je stavil v zadnjem zasedanju deželnega zbora ta-le predlog: „Deželnemu odboru se naroča, da poroča v prihodnjem zasedanju deželnega zbora, v koliko in na kakšen način je preskrbljeno v posameznih občinah za prosto stanovanje oziroma stanarino ljudskega učiteljstva.“ (Sprejeto.)

Poslanec dr. Steinwender je predlagal dalje: Stalno nameščeni ljudski učitelji in ljudske učiteljice dobivajo od 1. januarja letos, če so prebili izpit učne usposobljenosti za meščanske šole, do nameščenja na kaki meščanski šoli 200 K letne doklade, katera se pa ne všteva v pokojnino.“ (Sprejeto.)

Ti predlogi dokazujejo, da hoče revna Koroška več storiti za svoje učiteljstvo, kakor druge bogatejše dežele, n. pr. Štajersko, Kranjsko itd.

Regulacija učiteljskih plač na Moravskem.

Olomuški mestni zastop je povišal mestnemu učiteljstvu v Olomucu plače in sicer: Stanarina za ravnatelje meščanskih šol 800 K, za nadučitelje 650 K, za meščanske učitelje 560 K, za ljudske učitelje 540 K, za stalne podučitelje 430 K, za začasne podučitelje 220 K. Funkcijske doklade: za ravnatelja meščanskih šol 400 K, za nadučitelje 300 K. Službene doklade (ne starostne) 300 oziroma 400 K dobe vsi tisti ljudski in meščanski učitelji, ki služujejo v Olomucu že 20 let, pa niso dobili voditeljske službe.

Najvišja plača ravnatelja meščanskih šol znaša v Olomueu 5200 K, meščanskega učitelja 4300 K, nadučitelja 3900 K in ljudskega učitelja pa 3480 K. Plače moravskemu učiteljstvu sploh so se regulovale l. 1899. Prihodnje leto se bodo zopet na novo regulovale.

Regulacija učiteljskih plač in minister pl. Hartel.

Dne 14. rožnika je bilo pod vodstvom podpredsednika češkega deželnega šolskega sveta Zabusch-a pri naučnem ministerstvu dr. vit. pl. Hartlu odposlanstvo češkega in nemškega učiteljstva iz kraljestva Češkega. Odposlanstvo je prosilo naučnega ministra za zboljšanje gmotnega stanja učiteljstva v kraljestvu Češkem. Minister je odgovoril, da stoji ta zadeva tako za Česko, tako tudi za vse druge kronovine ugodno. Vlada je, kakor znano, dala posameznim kronovinam novih dohodkov posebno v ta namen, da se zboljša gmotno stanje vsega avstrijskega ljudskega učiteljstva.

Deputacija je govorila dalje z ministrom o večji učiteljski naobrazbi, o učiteljskih zastopnikih v deželnem šolskem svetu, katere naj bi učiteljstvo samo volilo, in potem tudi o disciplinarnem zakonu. Minister je odpustil deputacijo z zagotovilom, da si bo z vsem svojim vplivom prizadeval, ustreči učiteljskim željam in prošnjam.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

O postranskih učiteljskih službah in dohodkih.

Kakšna postranska opravila sme imeti učitelj?

Ako bi učitelji postali državni uradniki, imeli bi potem tudi pravice in dolžnosti državnih uradnikov. Kot taki bi ne imeli pravice, prevzeti brez ministerstvenega dovoljenja nobene postranske službe, s katero je kakšna plača združena. Kakšna postranska opravila se ne smejo opravljati poleg učiteljevanja, to določuje deželno zakonodavstvo (§ 52 drž. šol. zak. z dne 14. maja 1869).

Za Kranjsko govore o tem §§ 41, 42 in 43 dež. šolskega zak. z dne 29. apr. 1873, ki se glase:

„§ 41. Vse na kaki javni ljudski šoli začasno ali za trdno postavljene učeče osebe naj se zdržujejo vsakoršnih postranskih opravil, katera so spodobnosti in vnani časti njihovega stanu nasproti, ali katera bi jemala čas za natančno spolnovanje njihovega poklica, ali pri katerih bi se lahko mislila kaka pristranost pri spolnovanju učiteljske službe.

§ 42. Učiteljska služba se od organistovske in mežnar-ske ločuje; dotični prihodki naj se razločijo in vsaki svojemu namenu izroče. Noben ud učiteljskega stanú ne sme od časa, ko bodo po §§ 22 do 32 pričujoče postave njegovi prejemki uravnani, cerkvenikove službe opravljati.

§ 43. Okrajna šolska oblast mora na prestopke prepovedi v §§ 41 in 42 izrečene oestro čuvati, in ako zapazi prestopke te prepovedi, naj dotičnemu da največ šest tednov odloga, v katerem času se mora ali šolski službi, ali pa postranskemu opravilu odpovedati.

Zoper ta opomin se more pritožiti deželni šolski oblasti, katera pritožba se mora v osmih dneh podati in nagloma rešiti.“

Po teh §§ je jasno samo to, da učitelj ne sme službe cerkvenikove več opravljati, kakor je to bilo dovoljeno po stari šolski postavi, po „politični šolski ustavi“. (Politische Schulverfassung.)

Nadalje pa sledi iz teh §§, da imajo šolske gosposke pravico o tem razločevati in razsojevati, katere postranske službe se v konkretnih slučajih strinjajo z učiteljsko službo in z dostojanstvom učiteljskega stanú, in sicer je deželni šolski svet, kedar je bil poziv, v to pozvan kot višja inštanca, dočim nima okrajni šolski svet kot prva inštanca z ozirom na te zakonske določbe pravice odločevati, kakošne službe sme učitelj opravljati, kedar je s šolskim podukom pri kraju. Kakor vemo iz prakse, dopuščajo se učiteljem sledeča postranska opravila: 1.) orgljarska služba, 2.) služba občinskega tajnika, 3.) službe pri posojilnicah in hranilnicah, 4.) včasih služba namestnika državnega funkcionarja pri sodnijah, 5.) službe tajnika pri raznih društvih, kmetijskih podružnicah, čitalnicah itd., 6.) vremenoznanska opazovanja, 7.) kapelnštvo in pevovodstvo, 8.) pisateljstvo in skladateljstvo, 9.) zastopstvo zavarovalnih družb.

Ali sme učitelj prevzeti častno službo občinskega predstojnika? Da. Siliti ga v to občinski odbor ne more, (§ 20. zak. z dne 17. febr. 1866 za Kranjsko) kakor druge odbornike; toda učitelju je na prosto voljo dano, da eventualno izvolitev za župana sprejme ali odkloni. Sprejetev županskega mesta ne nasprotuje § 41., katerega smo zgoraj navedli.

Omenjeni § prepoveduje namreč učitelju, prevzeti kak postranski opravil, ki se ne strinja s častjo in ugledom njegovega stanu. Če učitelj opravlja častno službo župana, podpira — po našem mnenju — javne koristi. Za slovenske dežele bi bilo le želeto, da bi učitelji skušali si pridobiti zupanje naroda pri občinskih volitvah, ker bi se pri tem dobilo več boljšega materiala za župana, nego ga imamo sedaj! In kdor pozna razmere pri nas, mora brez strahu priznati, da učitelj tik vestnega svojega opravila v šoli lahko opravlja še posel županstva, ter si tako pomnožuje ugled in čast mej ljudstvom. Saj so učitelji že na mnogih krajih leta in leta županovali, in niso bili najslabši šolniki, tudi niso bili slabi župani. Dva taka učitelja-župana — Vavken v Cerkljah in Levičnik v Železnikih — sta kot župana deležna postala najvišjega odlikovanja.

Po kranjskem občinskem volilnem zakonu je preporno vprašanje docela rešeno: učitelji smejo postati občinski odborniki in torej tudi občinski župani, če to sami hočejo, vendar pa jim daje zakon pravico, ne pa dolžnost, da lahko odklonijo izvolitev. Siliti učitelja, da se mora postavne dobrote poslužiti, ter se odtegniti koristnemu javnemu delovanju, se ne more in ne sme.

Tudi služba občinskega tajnika je častna, dasi ravno je c. kr. deželni šolski svet goriški hotel ondotnim učiteljem to službo prepovedati, pa je bil od svoje zahteve odnehal, ker so učitelji krepko branili ta svoj postranski zaslužek, poudarjavši, da v očeh našega ljudstva služba občinskega tajnika ni poniževalna (kakor ne orglavska služba, katere visoki c. kr. deželni šolski svet tudi prepovedal ni), ampak častna. To službo more dandanes opravljati sploh le izobražen človek. Ravno zato pa občine te službe podeljujejo učiteljem, ker nimajo v to drugih sposobnih oseb. Da bi pa občine za vso ne preobsežno uradovanje nastavlja-

posebne — v primeri s sedanjimi stroški — mnogo dražje tajnike, ne more od njih nihče zahtevati, najmanj pa gotovo visoka c. kr. vlada. — Učitelj-tajnik pa tudi lahko stori mnogo dobrega za ljudstvo in šolo. V občevanju z ljudstvom oziroma s stariši ima najlepšo priliko vnemati jih za šolo, odpravljati šoli nasprotna nazore, vzbujati ljubezen do nje itd. (v zmislu ministerskega ukaza z dne 20. avgusta meseca 1870. l.). Pri tajniški službi torej učitelj stori uvaževanja vredno uslugo svoji šoli.

Katero je pa najprikladnejše postransko opravilo za učitelja?

1.) šola, 2.) šola in 3.) šola ali 1.) učenje, 2.) učenje in 3.) — učiteljevanje. Kaj hočemo s tem reči? Poleg svoje glavne ali uradne učiteljske službe naj ima učitelj, ako je le mogoče, še kakošno drugo šolsko ali učiteljsko opravilo. N. pr. učitelju je tuintam mogoče vpeljati kakošne korepeticije ali privatno ponavljanje*) z učenci, kakoršno je je bilo sploh v navadi v mnogih šolah v starejših časih in kakoršno je še tuintam v navadi, n. pr. ko učitelji pripravljajo še posebej učence 4. razreda za vstop v srednje šole. Ako je teh učencev več, terja le malo odškodnino od vsacega. V obče se priporoča, da so učitelji v privatnem času tuintam domači učitelji ali inštruktorji ali učitelji na privatnih šolah, na obrtnih nadaljevalnih šolah, v šolskih delarnah, kmetijskih nadaljevalnih tečajih, na godbenih in pevskih šolah itd. Taka postranska dela se najbolj strinjajo z glavno službo, ako le ta vsled teh ni prikrajšana na času, ne na potrebni duševni moči, katero mora učitelj za-njo prihraniti že po svoji vesti, ki najbolj zagovarja pravno stran tega vprašanja. Kedar učitelj daje privatne ure v šoli, imeti mora za to vsaj dovoljenje krajnega šolskega sveta, ki je lastnik šolskega posloplja.

Od postranskih poslov, katere učitelji tuintam še opravljajo, če tudi so nekoliko zoper njih ugled, so na pr. ogledovanje mrličev in ogledovanje mesa in živine.

Kdo ve še za katere?

In kdo ve še za katere, ki se pa strinjajo z učiteljskim ugledom?**) (Dalje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Tržiča. Vsled prekratko odmerjena časa ni mogla tuk. šolska mladina začetkom min. šolskega leta dostojno praznovati sedemdesetletnico cesarjevega rojstva; zato je učiteljstvo sklenilo prirediti ob sklepu šolskega leta večje slavlje in je izbralo v ta namen patriotično spevoigro: „Moja domovina, moja Avstrija!“ Z izbiranjem igre je imelo učiteljstvo srečno roko; nemudoma se je lotilo dela. Naš mnogozaslužni in neumorno delavni šolski voditelj g. Jos. Kragl trudil se je neprestano, da je zvečbal učence in učenke in jih pripravil sposobne za nastop, pri čemur mu je pridno pomagala gospica učiteljica Borovski. Kdor je videl, kako točno so otroci nastopali, kako sigurno so se vedli, ta je dobil le majhen pojem tistega truda, katerega je imelo učiteljstvo z vežbanjem otrok. Učence-vojake izvečbal je g. učitelj Wider; videlo se jim je, da bodo ti

*) To ponavljanje v šoli je v nekaterih deželah sicer po zakonu prepovedano, na Kranjskem pa ni.

**) V nemškem rajhu zakoni in uredbe navajajo postranske posle, katere sme učitelj prevzeti. Te postranske službe so zelo take, kakor pri nas v Avstriji.

mali branitelji domovine nekdanj istotako ročno in neustrašeno sukali prave vojaške puške, kakor so tukaj sukali lesene. Deklamovanje dečkov in sosebno deklie je bilo deloma res mojstersko.

V imenovani spevoigri se vrste deklamacije s petjem; skoro v vsaki številki te igre nastopajo otroci v drugih kostumih, zdaj samo dečki, potem le deklice, nato zopet skupno i.t.d. Tu govore in pojo otroci o cesarju, tam se pomenjujejo o šoli in o šolskih postavah, zopet dalje vidimo dečke v šoli, kjer jim stavi učitelj prašanja in pišejo učenci odgovore na tablo. Na to nastopijo ob bobnanju majhnega bobnarja uniformirani vojaki in ob petju kažejo, kaj znajo; za to točko se začujejo z odra naše lepe narodne pesmi. Splošna sodba je bila, da je bil ta del z vojaki in narodnimi pesmami najlepši v vsej igri. Za vojaki nastopijo „črno-rmene“ deklice, potem mladi patrioti, ki pošiljajo srčne pozdrave na Dunaj. Zdj sledi prizori iz Ogerskega in Hrvaškega, kjer pojo loncevezi, čikoši in Hrvatje vsaki svoje melodije. Zatem pridejo planinski kraji; cela truma krepih lovcev v lovskih opravih poje lovsko pesem, za njimi pa brhke planinarice v narodnih nošah in čvrsti planinci govore o svojih planinah in življenju na njih, dokler svojih čutil ne zlijo v krasno planinsko pesem z veselim „jodlerjem“ na koncu. Za pesnijo „Moja domovina“ zažari oder v bengalični luči in po dvorani se razlega vedno veličastna himna: Bog ohrani!

Res lepe in posameznim nastopajočim narodnostim prikladne napeve peli so otroci dovršeno. Petje je spremljala godba, namreč klavir (gospica učiteljica Furlan), harmonij (g. organist iz Kovorja) in štiri vijoline (gg. nadučitelj Jezeršek iz Sv. Križa, učitelj Debelak iz Kovorja, Wider in Miklitsch, oba iz Tržiča) pod izbornim vodstvom g. učitelja Borštnika.

V lepo okrašeni sobi deške šole bili sta dve predstavi, dne 29. in 30. julija. Obakrat je bila nemajhna soba natlačeno polna in je mnogo ljudi stalo po mostovžu ali je moralo oditi. Po dovršenih predstavah pa je bil le en glas: kaj tako dovršenega nismo pričakovali. —

Moralični, kakor gmotni uspeh predstave je bil popolen. Sodelujoče učiteljstvo sme s ponosom zreti na ta dva večera; ono je pokazalo, kaj da zna in zmore in da je pridno, delavno in vstrajno. Glavna zasluga za tak uspeh pa gre g. voditelju Jos. Kraglu in g. učitelju Fr. Borštniku, ki je tako izborno poučeval in vodil glasbeni del spevoigre.

Drugi dan popoldne napravilo je učiteljstvo s sodelujočimi otroci izlet v bližnjo Pristavo, kjer so bili otroci pogoščeni; saj so se tudi ti mali peveci mnogo trudili, za to so zaslužili nekoliko veselja. Ob igri in petju zabavala se je mladina, z njo pa se je zabavalo tudi mnogobrojno zbrano občinstvo. —

Z Dolenjskega. † (Anton Aparnik). Dovolite tudi meni, gospod urednik, nekoliko prostora v svojem cenjenem listu, da posežem v kratkih potezah v življenje pokojnega gospoda učitelja Antona Aparnika.

Kot 15-letni dijak, poln navdušenja za učiteljski stan, zapustil je c. kr. realko v Ljubljani in vstopil na učiteljsiše. Neizprosna smrt ugrabila mu je med tem najdražje na svetu: umrli so mu vzgledni stariši, v koje je stavil brez dvombe največ zaupanja. V enem letu, ni ga bilo očeta ne matere; edini, iskreno ljubljene sinko ostal je osamljen brez vsake podpore in pomoči. A, našli so se rodoljubi, pri kojih ni trkal zaman in si zagotovil vsaj toliko zaslombe, da je zamogel nadaljevati svoje študije. Podelilo se mu je dvojje manjših ustanov, nekaj hrane si je pa izprosil pri ravnatelju trgovske šole, go-

spodu Mahru. S prav materinsko ljubeznijo stala mu je na strani tudi gospa Staretova iz Kamnika, kamor je zahajal na počitnice v dijaških letih. V šoli je bil pravcati ženij, uzor nadarjenega, zelo marljivega učenca Njegov talent, njegove čudovite zmožnosti v vseh predmetih, zlasti v petju, godbi in risanju občudovali so profesorji sami. Pri vsem tem pa ni kazal nikakega ponosa, kar se žalibog prečestokrat dogaja pri sličnih ženijih, pač pa je hodil vedno z bratovsko ljubeznijo po poti kolegijalnosti, zavedajoč se že takrat, da je v njej moč učiteljstva, njega bodočnost, njega vse. Zato si je pa pridobil v kratkem ljubezen in vsestransko spoštovanje, kakoršno uživajo redko dijaki v tako zgodnji mladosti. Pre-rano, žal že v tretjem letu pripravnice, pokazala se je prva kal nevarne bolezni, bruhanje krvi. Vse je čustvovalo z njim, gotovi faktorji, kakor takratni učiteljski ravnatelj in drugi žrtvovali so marsikaj, da bi ohranili življenje nadepolnemu, duhovitemu dijaku. Okreval je v toliko, da je maturo srečno dokončal in z 19. letom nastopil službo na trirazrednici na Vidmu ob Savi, kjer je ostal 7 let do konca svojega službovanja. Vzlic mučni, neozdravljivi bolezni, posvetil je vse svoje moči za ljubljeni mu narod, da storil je veliko več kakor mož je storiti dolžan. Ustanovil je pevsko društvo s tamburaškim zborom, deloval neumorno pri učiteljskem društvu, kojemu je zadnji čas tudi predsedoval. Pomagal je vsakomu, kjer in kakor je mogel; živel je za narod; zanj bi bil dal zadnjo kapljo krvi. Ni čuda torej, da si je pridobil vsestranske simpatije, zlasti od strani šol. mladine, pri kateri je bil posebno priljubljen. Kakor ogromna večina učiteljstva, stal je on tudi zvesto na strani narodno napredne stranke ter jo tudi javno priznaval. Molil je nenavadno veliko. Poleg postelje je imel stolčič, na kojem je z rožnim vencem v roki opravljal jutranjo in večerno molitev. To naj velja tistim, ki pravijo, da so liberalni učitelji brezverci. —

Zadnja leta želel je povspeti se do večjih študij. Zato je hitel za zdravjem po raznih letoviščih a brez uspeha. Pred mesecem dni začel je zopet kri bljuvati in to je bil zadnji, najhujši udarec. Smrt je postala neizogibljiva in tako žaluje na njegovej gomili poleg soproge s štirimesečnim sinkom, mnogo učiteljstva, znancev in prijateljev.

Vzornemu učitelju blag spomin!

Fr. Potokar.

Koroško.

Volčjagora (Wolfsberg). Ferijalni tečaj za učitelje in učiteljice, katere vodijo združeni avstrijski visokošolski profesorji od 5. do 24. t. m., so se pričeli s prav živahno udeležbo. Prihitelo je semkaj nad 200 učiteljev in učiteljic iz vseh avstrijskih kronovin, da se udeležijo teh tečajev. Meščanstvo prijaznega mesteca in okoliško prebivalstvo je došlece kar najsrčneje sprejelo. Učitelj Schmiedl, ki je predlagal ta kraj, jo je s svojim predlogom prav dobro pogodil. V nedeljo, dne 4. t. m., je bilo na čast gostom mesto v zastavah, zvečer je bila pa v pozdrav gostom v hotelu Schellander veselica. Župan Fischer pozdravi najprijazneje vse goste ter jim zakliče pristrčni: dobrodošli! Predsednik združenih avstrijskih visokošolskih profesorjev, dr. Ant. Lampa, zahvali občinski zastop za prijazni vsprejem in nepričakovano gostoljubnost. V toplih besedah izrazi učitelj Höfer (Dunaj) zahvalo dunajskim docentom in ravnatelju meščanske šole, Schüttelkopfu, ki je preskrbel vsem slušateljem stanovanja. Docent dr. K. Kaser izrazi željo, da bi vladala med učitelji in slušatelji lepa harmonija. Konečno se spomni rav-

natelj Schüttelkopf odsotnega docenta dr. L. M. Hartmana, ki je sprožil misel o tem podjetju. Manjkalo ni, seveda, tudi petja in godbe. Prekoristnemu, v Avstriji novemu podjetju, želimo najboljši uspeh! Tudi več slovenskih učiteljev in učiteljic se udeležuje tega tečaja. Kedar izvemo imena vseh, jih bomo objavili.

Bosna.

Sarajevo. (Biogradski učitelji i učiteljice u Sarajevu). Dvanaest učitelja i sedam učiteljica iz prijestolnice Kraljevine Srbije proveli su na svom naučnom putovanju i ovdje dva puna dana. Razgledavši znamenitosti našeg grada, nastavili su put preko Mostara, Dubrovnika, Rijeke i Pešte, natrag u Biograd. Na ovom putovanju bili su medju ostalima i poznati srpski pedagoški pisci: Dr. Okanović, urednik "Учреба" M. Stanojević, M. Jović, M. Sretenović i D. Stojanović. U šehar-Sarajevu ostavili su nam mili drugovi slatku i dugotrajnu uspomenu. Bože daj, da se od sad bude uopće Slavensko Učiteljstvo što češće naizmjence posjećivalo!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz radovljiskega okraja. (Hospitacija.) Kratko naj poročam, kako smo hospitalirali dne 11. julija t. l. tam v divni bohinjski dolini pod vznožjem našega Triglava, v Boh. Bistrici. Zvečer prejšnjega dne se nas je zbralo malo krdelec pri Peterneleu na Bledu. Dež, ta strahovita pošast, katere se vse boji, je baje odvrnil, da smo zjutraj zaman pričakovali kole-sarjev tovarišev. Le eden si je upal znani za omnibusom. Streho smo imeli, pa prav nič potrebovali. Skozi „štenge“ (zgodovinske „štenge“ pri prvem mostu poleg sela Obrnje pod goro „Dunajem“ bo bodoča železnica odstranila in tudi napis na skali, kjer so razni fužinarji navedeni, da so „Štenge“ izklesali preko strmih pečin, da so lažje tovorili železo na konjih pa tudi kroparske „tavžente“, bo žrtev druge železniške zveze s Trstom) smo se zabavali s petjem, ter opazovali „traso“ bodoče železnice. Meni pa so rojili mladostni spomini, upi, nadeje v srcu, koje sem gojil kot dijak, plezavši po teh skalah za divjino. Koliko stokrat sem si želel železnice skozi Štenge in Bačo. Dočakal jo bodem, ako Bog hoče. Peljali smo se skozi vasi Nomenj, memo Lozov in Lepene, dospevši na grič do znamenja na Premu; nasproti:

„še dandanašnji vidiš razvalino,
ki Ajdovski se gradec imenuje,
v njej gledaš Črtomirovo lastnino.“

Tu že zagledaš bistriško katedralo. Po tej dolini spominjal sem se tudi raznih povesti dr. Mencingerja, kojega junaki so živeli v teh vaseh. Kdo ne pozna povesti v „Koledu“, „Dva Bohinjčka v Benetkah“ ali povesti pri Ševlju na Nomenju v Slov. Večernicah v prejšnjih letih in več manjših povesti v Slov. Bučeli, Glasniku itd. Smo že v bohinjski metropoli. Kmalu se okrepčamo ter podamo v prvi razred hospitirat k gospodični učiteljici Mehle, katera je ravno obravala število 60. Prav posrečilo se ji je in učenici in učenke so prav akademično točno odgovarjali; pa saj Bohinjci, akoravno so v gorah, vendar daleč nadkrikujejo Tirolece v duševnih sposobnostih. Sicer so počasnega mišljenja, pa treznih misli. Uro dolgo je prav z zanimanjem vseh 14 gospic, gospodov (bilo nas je na „pare“) sledilo računskemu pouku. Vsak se pač ne ravna po istej metodi, a meni je ugajala. Gremo v drugi razred. Tu se je ravno izdelovala računska naloga. Učenici so najtežavnejše zapletene naloge z razumom izdelovali, tako, da se tujcem ne bodo dali briti in striči, ko bodo samostojni gospodarji tu pred nemškim mostom.

Na to je obravnaval gosp. nadučitelj Humeck razširjen stavek in besedna plemena. Dobro so učenici odgovarjali vsevprek in spoznali smo, da znajo svoj materni jezik dobro dro-

biti in spreminjati v govornih slučajih. Le ena stvar mi ni ugajala: subjekt, predikat, objekt itd. Sicer se bohinske gore imenujejo po Rimskem oblastniku „Julijske planine“, da bi njemu v slavo pod slovenskim Triglavom našo ljubo slovenščino zapostavljali, to ne gre. Bohinjci bodo lahko s svojim osebkom in dopovedkom kopali predor skozi Bačo, Bohinjke pa se potem vozile s prilastkom v Rim. Če pa gre kateri učenec v srednje šole, no potem se mu prilično tudi objekt vtepe v glavo. Opoldne smo se pri g. Mencingerju zabavali, na to pa šli gledat, kako se koplje predor, prihodnji up Bohincev in Slovencev sploh. Kmalu pa smo se morali posloviti od bohinskih tovarišev z željo, da bi kmalu zopet imeli sličen užitek pri hospitaciji kot v Bistrici. Poročam naj še, da je naša učit. konferencija, napovedana za 27. julija, odpovedana vsled bolezni g. c. kr. nadzornika ravnatelja A. Žumra. G. ravnatelj je zbolel 12. julija popoldne pri nadzorovanji. Bog mu daj kmalu zdravja!

Štajersko.

Savinjsko učit. društvo zborovalo je dne 25. malega srpana na Gomilskem. Zbralo se je precejšno število tovarišev in tovarišic. Nekatere pač vedno pogrešamo. Tovariši in tovarišice, bodimo vendar enkrat složni ter delujmo s skupnimi močmi v blagor našega društva ter našega toliko zatiranega stanu! Predsednik g. Pečovnik pozdravil je navzoče učiteljsvo, med njimi goste gospico Ravnika, gospo Schmidt in gosp. Fischerja.

Izmed dopisov bilo je le vabilo Šaleškega učit. društva k zborovanju pri sv. Andražu. Ker je vabilo prišlo šele v zadnjem trenutku, se nam ni bilo mogoče odzvati, dasiravno bi bili to radi storili.

Nato je poročal g. Jakše o zborovanju „Zaveze“ na Bledu.

G. Zotter je poročal o jednoti pismenk. Njegovo poročilo je bilo prilično to-le: Določitev pismenk je velike važnosti. Zahteva se, da se rabijo na eni in isti šoli iste pismenke. Da se pa to doseže je potrebno: 1.) da so pismenke proste vseh nepotrebnih potez, 2.) razločnost pismenk, 3.) ličnost oblik.

Po predavanju g. Zotterja se je vnela živahna debata, v katero je skoraj vsak posegel.

Večina je bila zato, da ostanejo na najnižji stopnji pismenke take, kakoršne so v začetnicah, na višji stopnji naj se pa uče otroci vse znane oblike pismenk.

Prihodnje zborovanje se bode vršilo začetkom meseca oktobra v Letušu o priliki blagoslovljenja novega šolskega poslopja. Za predavanje sta se prijavila gg. Zotter in Jakše.

Nato je predsednik zaključil zborovanje, zahvaljujoč se vsem udeležencem.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 5. septembra t. l. ob 10. uri dopoldne v Črešnjevcu. Poleg običajnih točk dnevnega reda bodo predavali a) g. Špana: „Kako se meri pri učencih utrujenost?“ b) g. Polanca: „Kateri ovire motijo razvitek in napredek ljudskega šolstva sploh in učencev posebej?“ Volitev delegatov za „Lehrerbund“ in zaupnika „Slovensko-štajerski zvezi“. — Petje in godba. Vsak tovariš(ica) blagovoli po dopisnici g. nadučitelju Polancu svojo udeležbo najmanj tri dni popred, in to vsled slabe poštne zveze, naznaniti, da se za okrepčilo more primerno preskrbeti. Pri jako slabem vremenu je zborovanje 12. septembra istotam. K prav obilni udeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost.

„Knjižnica za mladino.“ Izdaja „Goriška tiskarna“ A. Gabršček v Gorici; urejuje Engelbert Gangl, mestni učitelj v Ljubljani.

Snopič 25., trdo vezan, obsežen 10 do 12 tisk. pol, izide nadalje 1. oktobra z jako zanimivim in primernim berilom.

Izhajala bo v enakih trdo vezanih knjigah štirikrat na leto za 1 gld. 60 kr., kdor za celo leto naprej plača. Posamične knjige se bodo prodajale v knjigarnah po 60 kr.

Prosimo torej sl. šolska vodstva, krajne in okrajne šol. svete, gg. učitelje, da se takoj naroče in pošljejo založništvu v Gorico za prvo leto naročnino 1 gld. 60 kr., za katere dobe štiri lepe, trdo vezane mladinske knjige. — Ako gg. tovariši storijo le količkaj svoje dolžnosti, bo dobivala naša „Zaveza“ vsako leto lepe dohodke vsled pogodbe, ki jo ima z založnikom.

Gg. pisatelji in prelagalci pa imajo tu lepo priliko, da lahko oddajajo svoje proizvode za primeroma lep honorar. — Spise je pošiljati najprej založniku v Gorico radi zaznambe za nagrado; takoj na to jih dobi v roke urednik g. E. Gangl.

Tovariši, dokažimo, da je v nas dovolj sile in sposobnosti za častno napredovanje tega toli važnega podjetja. Rokopisov je že zdaj za dve leti. Nadaljujmo, napredujmo!

Z naročnino ne odlagati! Založnik je imel že obilo troškov z odkupom rokopisov in tudi drugih. Ako bo videl, da se sme zanašati na zavednost slov. učiteljstva, bo toliko pogumneje ustvarjal podlago taki „Knjižnici za mlad.“, ki bo v ponos vsemu učiteljstvu in v nepreračunljivo korist narodu.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani: G. šolski ravnatelj Adrej Žumer, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Kranju, 6 K; č. g. Ivan Hromec, župnik na Št. Urški gori 6 K; gg. Mandelje, Cvar in Vrbič iz Sodražice 3 K; gospica Vilma Gangl v Metliki nabrala v veseli družbi 12 K; gospod J. Konjar, učitelj v Motniku 2 K; gosp. Josip Zajec, nadučitelj v Vel. Gabru 3 K, 2 vin.; darovali učitelji in učiteljice na Zaplazu. G. Milan Guštin, učitelj na Jesenicah, 10 K; kot prebitek koncerta. G. Ivan Stupica, učitelj v Dražgošah, „ob jubileju najuzornejšega rodoljuba sedanjega časa, g. Ivana Hribarja“ 3-01 K.

Osobne vesti. G. L. Abram, nadučitelj v Senožečah, gre v pokoj. G. J. Schescharek, učitelj v Kočevju, je imenovan nadučiteljem istotam. G. J. Bajželj, učitelj na Jesenicah, je imenovan c. kr. učiteljem na rudniški šoli v Idriji. — Nadučitelj v Žetalah pri Rogateu je postal g. Martin Sotošek, dosednji vođa ednorazrednice v Dobrovcih pri Mariboru. Učitelja voditelja sta postala g. Henrik Hribernik iz Lokaveca pri Sv. Miklavžu nad Rimskimi toplicami ter g. Ivan Krajnik, dosedaj nadučitelj v Podmeleu na Primorskem, za novo šolo pri Sv. Joštu na Kozjaku. Stalno so nameščeni kot učitelji, ozir. učiteljice: v Hrastniku g. Jakob Rainer od Sv. Križa pri Litiji, v Majšperku g. Ivan Glinšek ter gospa Ljudmila Glinšek, oba iz Nove cerkve pri Ptuj, na dekliški okoliški šoli v Ptuj, gospodična Marija Lucknar iz Reke. Učiteljici na dekliški šoli v Slov. Bistrici gđč. Emiliji Gherbaz so dovolili zaradi bolezni izstop iz učiteljske službe ter se ji izplača postavna odpravnina.

Inštalacija ljubljanskega župana. Dne 3. t. m. se je vršila v Ljubljani v „Mestnem domu“ inštalacija župana Hribarja. Vodil jo je dvorni svetnik grof Schaffgotsch kot zastopnik vlade, ki je čestital županu na zopetni izvolitvi in povdarjal njegovo neumorno delavnost, s katero si je pridobil nevenljivih zaslug za mesto. Na to je župan prisegel, se zahvalil na izvolitvi ter govoril o mestni upravi in o nalogah, katere še dočakajo mesto.

Simon Gregorčič — županu Hribarju. Povodom inštalacije je poslal Simon Gregorčič županu Hribarju naslednjo čestitko:

Dragi župan!

Za novo v župana častno izvolitev in v to od cesarja Ti čast potrditev čestitke srčne.

Pri Tebi bo tretjega moje srečanje

saj bela Ljubljana

za tabo kdaj boljšega najde župana?!

Umrli je v Šmartnem pri Kranju dne 1. avg. šele 22 let stari učitelj g. Pavel Lampret. Lahka mu zemlja! — Pri Sv. Miklavžu pri Ormožu je umrl dne 28. julija g. Davorin Repič, nadučitelj v pokoji in v Mariboru je pa preminul vpokojeni vadniški učitelj J. Miklošič. Mir in pokoj!

Umrli je dne 4. junija t. l. na Dunaji učitelj Frančišek Richter v 62. letu svoje starosti. — Ta tovariš bil je prav dobro znan vsem onim, ki so kedaj pohajali rokotvorni tečaj za deška ročna dela na Dunaju. Bil je vedno prav vesele nravi, kolegijalen prav iz srea in posebno naklonjen slovenskemu učiteljstvu. Blag mu spomin! —a.

Prošnja. Za „Letopis“, ki ga bo izdala „Slovenska šolska Matica“ meseca decembra letos, zbiram vsled odbovega naročila teme in teze, ki so se razpravljale, oziroma vsprejele pri letošnjih in lanskih okrajnih učiteljskih konferencah in okrajnih učiteljskih društvih. V ta namen prosim p. i. gospode c. kr. okr. šol. nadzornike in predsednike okrajnih učiteljskih društev po Kranjskem, Štajerskem in Primorskem, da mi blagovolé poslati naslove obravnavanih tem in vzprejetih tez. Vse dopisane mi teme in teze se bodo natisnile v „Letopisu“, da bo nekako razvidno iz tega delovanje učiteljstva v posameznih okrajih po Kranjskem, Štajerskem in Primorskem.

Ljubljana, dne 25. julija 1901.

Jakob Dimnik.

odbornik „Sl. šol. Matice“.

Javna zahvala. Društvo „Selbsthilfe“ štajerskih učiteljev in učiteljic mi je po smrti mojega soproga Antona Aparnika, učitelja na Vidmu in člana gori imenovanega društva, takoj in brez vseh ovir izplačalo podporo 1062 K. Vsled tega se čutim dolžno, imenovanemu društvu tem potom izreči najiskrenejšo zahvalo in ga cenjenemu učiteljstvu najtopleje priporočati.

Videm, dne 8. avgusta 1901.

Klotilda Aparnik.

Iz seje c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani dne 27. julija t. l. Predsednik župan Ivau Hribar pozdravlja novoimenovanega c. kr. okr. šol. nadzornika prof. Al. Belarja; nato so se rešile sledeče točke: Učencu O Semmelrocku se se je dala izpustnica. C. kr. okr. šol. nadzornik prof. Belar je poročal o nedostatih higijenskih razmerah na nemški dekliški osemrazrednici ter priporočal, naj se ugotovi predlogom šol. komisije z dne 10. julija. Se sprejme. Odstopivšemu zastopniku ljublj. učiteljstva, nadučitelju Jož. Maierju, se je izreklo za njegovo poslovanje v c. kr. mestnem šol. svetu priznanje. Otroška vrtnarica Ana Gorup se je dodelila II. mest. otrš. vtren. Katehetu J. Mlakarju se je določila nagrada. Učencu Jožefu Zakrajšku se je odpisala ukovina. Učitelju Eng. Ganlu se je podaljšal dopust za eno leto, da dovrši svoje študije na dunajskem pedagogiju na svoje stroške. Določilo se je učitelja R. Vrabla začasnim učiteljem na II. mestni deški 8razrednici na mesto Ivana Krulea. Določi se, da se smejo gojenke višje dekliške šole od prih. šol. leta telovaditi v šol. poslopju dekliške 8razrednice pri sv. Jakobu. Nadalje je se je sklenilo, naprositi c. kr. deželni šolski svet, da vpelje za šolske zvezke normalni kip, ki bi natančno določal velikost in lineament sešitih zvezkov ter kakovost papirja. Z žico zvezani zvezki naj se brezpogojno prepovedo. Nadalje so se sprejele — učit. kandidatnje Minka Skaberne, Ema Pleško in Ana Poljanec. Prva se je dodelila II., zadnja pa I. mestni deški petrazrednici, Ema Pleško pa mestni dekliški 8razrednici pri Sv. Jakobu. Končno se je sklenilo ustanoviti na III. deški petrazrednici s pričetkom šolskega leta 1901/2 tretja obrtna pripravljalnica, v katero je všolati obrtne vajence, ki bivajo v franč. fari ali stanujejo na Viču, Glineah, in v Šiški. Za II. drugo mestno deško šolo so se sklenile iz higijenskih ozirov nekatere poprave. Na mesto ravnatelja Profta je bil v stalno šolsko zdravstveno komisijo imenovan c. kr. okr. šol. nadzornik A. Belar.

Na c. kr. učiteljsku v Kopru, na tem detetu žalosti, jeze in ogorčenja istrskih Hrvatov in Slovencev, na tem zavodu je bilo v ravnokar minolem šolskem letu: v I. tečaju 5 hrvatskih mladičev, v drugem pa 6. Od teh 11 jih je padlo samo — 8!! To je naravnost grozno! Sicer se pa s slov. dijaki po vseh naših srednjih šolah enako kruto postopa, pa ne toliko od strani nemških, ampak bolj od strani nekaterih slovenskih profesorjev! Taki profesorji bi se morali iti v tem oziru učiti k češkim profesorjem, kateri komaj 2% čeških dijakov

vržejo. Pri nas jih pa pade po 50% in še več odstotkov. Kdo je kriv?!

Štajersko-nemška znanost. Štajerskim slovenskim šolam se priporoča in usiljuje knjiga: „Präparationen für den heimatkundlichen Unterricht unseres Heimatlandes Steiermark. Von N. Maierl“. Ta knjiga je glede na našo narodnost uprav škandalozen pamflet, in svarimo slovensko učiteljstvo pred nabavo. V dokaz naj navedemo samo nekaj mest iz tega sramotnega pamfleta. „Die deutsche Sprachinsel Cilli. Wird von Deutschen bevohnt. Die Wenden verdingen sich bei den Deutschen als Mägde, Knechte. Sie sprechen noch immer eine uns unverständliche Sprache. Viele haben jedoch in Schule deutsch gelernt. Sie essen nur Haiden- und Türkensturz. Die meisten sind Holzknechte und Arbeiter“. itd. Jeden stavek bolj nesramen kot drugi. To se prodaja kot znanost in po tem se bo v nemških šolah tudi učilo. Skrbimo da se neumni in zlobni nemški pisaci vsaj s slovenskim denarjem ne bodo podpirali!

Štajerski deželni šolski svet proti slovenskim šolam. Krajni šolski svet za celjsko okolico je v soglasju z okoliško občino sklenil postaviti novo šolsko poslopje za šestrazredno deško in šestrazredno dekliško šolo. K temu sklepu ga je sililo število učencev. In kaj je storil deželni šolski svet štajerski v Gradcu? On ne dovoli Slovincem niti tega, da bi na lastne stroške postavili potrebno šolo. Štajerski deželni šolski svet je razveljavil vse sklepe občine celjske okolice in krajnega šolskega sveta in je svoj sklep „utemeljeval“ s tem, da celjska okolica nima dovolj godnih otrok za šestrazredno šolo. In vendar bi na en razred prišlo po 74, oziroma 77 otrok. Nemškim trgovcem pa je štaj. dež. š. svet dal za 55 otrok dva razreda ter plačuje v takih krajih poprečno za 55 otrok po dva učitelja. To je nemška ravnopravnost! Po „Edinosti“.

Razpisane učiteljske službe. S 1. novembrom t. l. je v Jarenini popolniti služba učitelja na ondotni petrazrednici. Prošnje do 31. t. m. na ondotni krajni šolski svet. — Na Vidmu pri Krškem je popolniti službo učitelja. Prošnje do 5. septembra. V Slov. Gradcu je popolniti na ondotni okoliški šoli s slovensko-nemškim učenim jezikom (I. plač. razred) služba nadučitelja, oziroma učitelja ali učiteljice. Prošnje do 1. sept. tek. leta.

Zaloga šolskih in pisarniških potrebščin:

lepopisnic, spisovnic, risank, peres, ročnikov, svinčnikov itd. kar pripada taki trgovini.

Papir v pisankah in risankah je prav dober in mnogo boljši nego je bil sploh do zdaj v navadi; vendar stane n. pr. 100 pisank le 1 K 40 h; pri naročilu nad tisoč pisank odbije se še 5% cene.

Lineatura pisank je zelo praktična; za vsako šolsko leto druga, katero je odobril c. kr. deželni šolski svet in je podpisani dobil za njo v zadnji deželni šolski razstavi pohvalno pismo.

Cene so sploh tako nizke, da je mogoče oddajati le proti takojšnemu plačilu ali s povzetjem.

— Poštena postrežba se jamči. —

Uzenci se pošljejo na zahtevanje brezplačno.

Pri naročilu risank treba naznaniti oddaljenost pik.

Za naročila in priporočila trgovcem takih reči, priporoča se velece-njenemu učiteljstvu sploh, posebno pa svojim prijateljem in znancem

odličnim spoštovanjem vdani

G. Likar, bivši učitelj.

Gorica, dne 4. avgusta 1901.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 632.

Kranjsko.

Na enorazrednici na Preloki in na memški enorazrednici v Štehanji vasi (Stockendorf) razpišeta se službi učitelja-voditelja s postavnimi dohodki in prostim stanovanjem v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Prošnje vlagati je do 8. septembra t. l. pri c. kr. okr. šol. svetu v Črnomlju.

C. kr. okr. šolski svet v Črnomlju, dne 13. avgusta 1901.

Št. 833.

Na jednorazrednici v Godoviču je učno mesto stalno popolniti. Prošnje so vlagati semkaj do 1. septembra 1901.

C. kr. okr. šolski svet v Logatcu, dne 6. avgusta 1901.

Št. 425.

Na enorazredni ljudski šoli na Rovi, ki se bode na novo otvorila s početkom prihodnjega šolskega leta, je oddati mesto učitelja-voditelja s postavnimi prejemki definitivno, eventuelno začasno.

Prošnje je poslati predpisanim potom tukajšnjemu uradu do 2. septembra 1901.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku dne 5. avgusta 1901.

Št. 686.

V črnomeljskem šolskem okraji so naslednje učiteljske službe v stalno oziroma začasno nameščenje razpisane:

1.) Služba učitelja-voditelja na enorazrednicah v Gribljah in Radencih s postavno plačo in prostim stanovanjem.

2.) Drugo učno mesto na dvorazrednici v Starem trgu s postavno plačo in prostim stanovanjem.

Prošnje vlagati je do 20. avgusta t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji, dne 4. avgusta 1901.

Št. 3062.

Na petrazredni c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji je stalno popolniti mesto učitelja z dohodki IV. plačilnega razreda idrijskega učnega osebja, t. j. z letno plačo 1000 K, aktivitetno doklado letnih 200 K in s pravico do 6 petletnic po 100 K.

Prosilci naj lastnoročno pisane prošnje z dokazom učne sposobnosti za ljudske šole z nemškim in slovenskim učenim jezikom predpisanim službenim potom do 31. avgusta 1901 pri podpisanim c. kr. rudniškem ravnateljstvu uložijo.

C. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji, dne 10. avgusta 1901.

Z. 1026.

An der vierclassigen Volksschule in Laserbach kommen zwei Lehrstellen mit den sistemisierten Bezügen zur definitiven, eventuell provisorischen Besetzung.

Gehörig instruierte Gesuche sind bis 31. August l. J. im vorgeschriebenen Dienstwege hierorts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrath Gottschee, am 12. August 1901.

Z. 685.

An der einclassigen Volksschule zu St. Lamprecht ist die Lehrstelle mit den normalmäßigen Bezügen definitiv zu besetzen.

Bewerber um diese Stelle wollen ihre ordnungsgemäß belegten Gesuche im vorgeschriebenen Wege bis Ende August 1901 hieramts einbringen.

K. k. Bezirksschulrath Littai am 3. August 1901.

Št. 413.

Štajersko.

Na štirirazredni ljudski šoli v Kapelah je stalno ozir. prov. popolniti dve učiteljski mesti z dohodki III. plačilnega reda.

Prošnje za službo, s katero so združeni prejemki, kakor jih določa zakon z dne 19. kimovca 1899. l., je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu v Kapelah do 20. vel. srpana 1901.

Okrajni šolski svet v Brežicah, dne 19. julija 1901.

Št. 449.

Na trirazredni ljudski šoli na Vidmu je stalno event. prov. popolniti učiteljsko mesto z dohodki III. plačilnega reda.

Prošnje za to službo, s katero so združeni prejemki, kakor jih določa zakon z dne 19. kimovca 1899. l., je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu na Vidmu do 5. septembra 1901.

Okrajni šolski svet Brežice, dne 2. avgusta 1901.

Št. 390.

Na petrazredni ljudski šoli v Sv. Benediktu v Slov. gor. se bode do 1. novembra 1901 namestila učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prostim stanovanjem, in sicer v prvi vrsti stalno, a v drugi šele začasno.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s pričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, oziroma samo z zadnjim ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potem pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Benediktu do dne 25. avgusta meseca 1901. l.

Okrajni šolski svet Sv. Lenart, dne 18. julija 1901.

Št. 1569.

Na petrazredni ljudski šoli v Jarenini se bode do 1. novembra 1901 namestila učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in sicer v prvi vrsti stalno, a v drugi šele začasno.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s pričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, oziroma samo z zadnjim ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljeno, predpisanim potem pri krajnem šolskem svetu v Jarenini do dne 31. avgusta 1901. l.

Okrajni šolski svet Maribor, dne 31. julija 1901.

Za predsednika: Dr. Bezjak m. p.

Št. 1607.

Na enorazredni ljudski šoli v Dobrovecih se bode do 1. oktobra 1901 stalno namestila učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje prošnje s pričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potem pri krajnem šolskem svetu v Dobrovecih do 25. dne avgusta 1901. l.

Izprašani morajo tudi biti iz veronauka in obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Maribor, dne 22. julija 1901.

Za predsednika: Kankowsky.

Z. 345.

An der dreiclassigen in der ersten Ortsklasse stehenden Volksschule Umgebung Windisch-Graz mit utraquistischer Unterrichtssprache kommen die Stellen eines Oberlehrers, event. auch eines Lehrers, bezw. einer Lehrerin mit 1. November 1901 zur definitiven Besetzung.

Mit der Oberlehrerstelle ist der Genuss einer Naturalwohnung verbunden. Beider Landessprachen mächtige Bewerber um diesen Stellen haben ihre mit dem Reife und Lehrbefähigungszeugnisse und rücksichtlich der Oberlehrerstelle auch mit dem Nachweise der Befähigung zur subsidiarischen Ertheilung des kath. Religionsunterrichtes belegten Gesuche im Wege der vorgesetzten Schulbehörde bis 1. Sept. 1901 an den Ortsschulrath Umgebung Windisch-Graz einzusenden.

Der Amtsleiter: Čapek.

Z. 560.

Im politischen Bezirke Cilli sind folgende Lehrstellen definitiv zu besetzen:

1.) im Schulbezirke Cilli: a) an der neuerrichteten zweiclassigen Volksschule in Gutendorf (Post Sachsenfeld) eine Oberlehrer- und eine Lehrer-, eventuell Lehrerinstelle mit den systemisierten Bezügen nach der III. Ortsklasse und freie Wohnung; b) an der 5classigen Volksschule in St. Paul bei Pragwald eine Lehrerstelle nach der III. Ortsklasse.

2.) an der 3classigen Volksschule der III. Ortsklasse in Retschach, Bezirk Gonobitz eine Lehrerstelle und an der 5classigen Schule in Umg. Gonobitz eine Arbeitslehrerinstelle mit normalmässiger Remuneration von rund 538 K gegen eine Lehrverpflichtung von 10 Stunden in der Woche.

3.) im Schulbezirke Tüffer: a) an der 5classigen Schule mit einer Parallele in Trifail eine Lehrerstelle nach der II. Ortsklasse; b) an der zur Schule in Laak bei Steinbrück gehörigen Expositur Lokauz eine Lehrerstelle nach der II. Ortsklasse.

Bewerber um eine dieser Stellen wollen ihre Gesuche, welche mit dem Reifezeugnis, dem Lehrbefähigungszeugnis, dem Heimatscheine und rücksichtlich der Schulleiterstelle auch mit dem Nachweise der Befähigung zur subsid. Ertheilung des kath. Religionsunterrichtes instruiert sein müssen, im vorgeschriebenen Dienstwege bis zum 15. Sept. 1901 beim betreffenden Ortsschulrathe einbringen.

Cilli, am 8. August 1901.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: „Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ stran 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljeno po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.